

Handleiding en Instructie Lijnrechter

INHOUD

1.	WEDSTRIJD & PROTOCOL	5
A.	ORGANISATIE	5
B.	NIET AANWEZIG	5
C.	INSTRUCTIE AAN DE LIJNRECHTERS	5
D.	PROTOCOL	6
E.	NA DE WEDSTRIJD	6
F.	FAIRPLAY	7
2.	TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN	7
2.1	TEKENS	8
B.	“IN” T12(1)	9
C.	“UIT” T12(2)	9
D.	“BAL IS AANGERAAKT” T12(3)	9
E.	“ZWAAIEN EN WIJZEN” T12(4)	9
F.	“GEEN BESLISSING MOGELIJK” T12(5)	10
G.	OOGCONTACT	10
H.	HERHALEN VAN HET TEKEN	10
I.	ANTENNE	11
J.	PANCAKE-BALL	11
K.	BAL BINNEN OF BUITEN DE ANTENNE/ PASSEERRUIMTE	11
L.	VOETFOUT SERVEERDER	13
3.	POSITIE	13
A.	GEBIED	13
B.	2 LIJNRECHTERS	14
C.	4 LIJNRECHTERS	15
D.	SERVICE POSITIE 5	16
E.	TIME OUT EN PAUZE TUSSEN DE SETS	17

F.	VIDEO CHALLENGE SYSTEEM	17
4.	HOUDING	19
A.	DE UITGANGSPOSITIE	19
B.	OOGCONTACT	19
C.	CONCENTRATIE	20
D.	TEKENS	20
E.	POSITIE	21
5.	BIJ INTERNATIONALE WEDSTRIJDEN	22
A.	AANWIJZING	22
B.	INSTRUCTIES	22
6.	BIJLAGE 1: TEKENING 12, DE OFFICIËLE LIJNRECHTERTEKENS AANGEVULD MET SPECIALE AANDACHTSPUNTEN	23
7.	BIJLAGE 2: TOELICHTING TEKEN 'BAL IS AANGERAAKT'	25
8.	VERWIJZINGEN	26

VOORWOORD

In deze Handleiding en Instructie Lijnrechter (HIL) wordt uitleg gegeven over het functioneren van de lijnrechter op basis van zijn takenpakket en bevoegdheden vanuit de Officiële Spelregels Volleybal (OSV), daarbij aangevuld vanuit de “Handleiding en Instructie Arbitrage” (HIA).

Er is een speciale opleiding voor lijnrechters (Opleiding Nationaal Lijnrechter) te volgen via de Volleybal Academie (VA). Lijnrechters kunnen na deze opleiding aangewezen worden in de Eredivisie, bij Europacup wedstrijden, bij vriendschappelijke interlands van nationale teams en zelfs bij officiële wedstrijden van de nationale teams.

Het werk van een lijnrechter is erg belangrijk! De lijnrechter is een volwaardige official en daardoor een onderdeel van de totale leiding bij een volleybalwedstrijd. Hij dient dit ook uit te stralen en er ook naar te handelen. De lijnrechter is resoluut en straalt overtuiging uit. Een lijnrechter die alert is, direct een beslissing neemt en dat op een professionele wijze aangeeft, is goed met zijn taak bezig. Hij heeft over het algemeen zelf weinig problemen en zorgt dan ook niet voor problemen voor de andere officials.

Als lijnrechter ben je een onderdeel van de wedstrijdleiding. Je bent als mede-official niet alleen maar aanwezig voor de scheidsrechters en voor de spelers, maar uiteraard op dit niveau ook voor het publiek en de eventueel aanwezige media.

Op dit moment wordt in de Nederlandse competitie alleen in de Eredivisie, bij de Supercup en in de eindfase van het nationale bekertoernooi een wedstrijd geleid met 2 of 4 lijnrechters.

De leeftijdsgrens van de lijnrechter in de Eredivisie is tenminste 16 jaar.

Overal waar in deze uitgave gesproken wordt over speler, spelers, teller, tellers, hij, hem, scheidsrechter, enz. worden alle mogelijke genderidentiteiten bedoeld.

Alle vorige uitgaven komen hiermee te vervallen.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, cassette of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Nevobo in Utrecht.

Namens de Nederlandse Volleybalbond,
De Taakgroep Spelregels

1. WEDSTRIJD & PROTOCOL

A. ORGANISATIE

- A.1 In de Nederlandse competitie wordt op Eredivisie niveau de wedstrijd met twee lijnrechters geleid. Bij evenementen zoals play-off finales, bekerfinale, supercup en bij officiële internationale wedstrijden worden de wedstrijd mogelijk geleid met vier lijnrechters.
- A.2 Lijnrechters worden door de aanwijzer van de Nevobo aangewezen voor hun wedstrijden. De aanwijzer communiceert hierover en het is van belang dat de aanwijzer jouw beschikbaarheid tijdig weet. Meestal wordt in de aanwijzing de posities (zie 2.3) van de lijnrechters aangegeven, maar het is ook mogelijk dat dit op verzoek van het jurylid of van de organisatie in onderling overleg nog vóór de wedstrijd wordt bijgesteld.
- Het is leerzaam en zinvol dat een nieuwe, onervaren lijnrechter zich aan de kant van de eerste scheidsrechter opstelt, op positie 1.
- A.3 Voor de wedstrijd komen alle officials samen in de kantine of crewruimte. Bij evenementen zoals wedstrijden van het nationale team kan daar vanuit de organisatie aanvullende informatie worden verstrekt, zoals een afwijkend protocol.
- A.4 Zorg dat je voor elke wedstrijd een uniform lijnrechterstenu draagt, afgestemd met je collega-officials (voor wat betreft korte of lange mouwen). Donkerblauwe pantalon, met een donkere riem en een actueel Nevobo lijnrechtershirt. Shirts worden in de broek gedragen en er wordt witte sportschoenen gedragen.
- A.5 De organisatie van de wedstrijd zorgt voor uniforme vlaggen voor de lijnrechters.

B. NIET AANWEZIG

- B.1 Het kan voorkomen dat bij het begin van een wedstrijd slechts één lijnrechter, in plaats van twee lijnrechters, beschikbaar is, óf dat in de loop van de wedstrijd door welke oorzaak dan ook, één van de twee lijnrechters uitvalt. Die ene lijnrechter dient zich dan schuin tegenover de 1^e scheidsrechter op te stellen, op positie 3.
- B.2 In geval dat een wedstrijd met vier lijnrechters geleid wordt, is er meestal een reserve lijnrechter aanwezig die bij afwezigheid van een aangewezen lijnrechter of bij uitval van een lijnrechter de opgevallende plaats inneemt.

C. INSTRUCTIE AAN DE LIJNRECHTERS

- C.1 De lijnrechters ontvangen de specifieke instructie, aandachtspunten of wensen voor de wedstrijd van de 1^e scheidsrechter tijdens het officiële inspelen aan het

net. Deze instructie wordt gegeven vlak bij de tellertafel en wel zodanig dat de 1^e scheidsrechter het zicht op het speelveld kan houden.

- C.2 Het is steeds meer gebruikelijk om de instructie aan de lijnrechters te geven in de kleedkamer, vlak voordat de officials de speelruimte betreden.

D. PROTOCOL

- D.1 De lijnrechter meldt zich uiterlijk 60 minuten voor de officiële aanvangstijd van de wedstrijd bij het jurylid of bij de wedstrijdorganisatie.
- D.2 De lijnrechters komen uiterlijk 30 minuten voor de aanvang van de wedstrijd, samen met de 1^e en de 2^e scheidsrechter de wedstrijdruimte binnen, lopen naar de tellertafel, maken kennis met de officials achter de tellertafel. Vervolgens maken de officials kennis met de teamstafleden van beide teams.
- D.3 De lijnrechters laten eventueel hun naam op de juiste positie door de teller noteren in het (digitale) wedstrijdformulier conform het aanwijsschema.
- D.4 Tijdens de warming-up, de toss en tijdens het inspelen aan het net door de teams wachten de lijnrechters onopvallend achter de tellertafel in de controleruimte (op de instructie van de 1^e scheidsrechter, als dit nog niet is gedaan) en op de deelname aan de line-up.
- D.5 De lijnrechters zijn niet aanwezig bij de toss.
- D.6 Op -3:30 minuten voor aanvang van de wedstrijd wordt deze aangekondigd en stellen de scheidsrechters en de lijnrechters zich op, aan de zijde van de tellertafel, op de zijlijn van de voorzone. De lijnrechters positioneren zich altijd zo dat ze dicht bij de aanvalslijn staan dan de scheidsrechters. Beide teams stellen zich op, op de achterlijn.
- D.7 Bij de presentatie van de scheidsrechters voor de wedstrijd stellen de lijnrechters zich op voor de tellertafel. Bij de presentatie hebben de lijnrechters niet de lijnrechter vlag in hun handen, deze ligt op de tellertafel.
- D.8 De lijnrechters worden voorgesteld, direct na het voorstellen van de 1^e en 2^e scheidsrechter, op -2:30 minuten voor aanvang van de wedstrijd.
- D.9 De lijnrechters pakken hierna hun lijnrechtersvlag en gaan dan naar de hun aangewezen positie.
- D.10 Zij doen dit altijd buiten het veld om zodat de teams niet gehinderd worden. Zodra de beginopstelling en de coaches van beide teams zijn voorgesteld, nemen zij hun positie nabij de hoek van het speelveld in en gaan daar in de uitgangshouding staan.

E. NA DE WEDSTRIJD

- E.1 Na afloop van de wedstrijd verzamelen de lijnrechters zich direct bij de tellertafel, ook nu weer door buitenom te lopen en de teams niet te storen. Hier worden zij

door de scheidsrechters, de aanvoerders en het (technisch) jurylid bedankt voor hun werk als lijnrechter bij deze wedstrijd. De lijnrechters onderteken niet het (digitaal) wedstrijdformulier.

- E.2 In de Eredivisie is het de bedoeling dat de lijnrechters aanwezig zijn direct na de wedstrijd bij de nabespreking tussen de 1^e scheidsrechter/het jurylid en de lijnrechters én eventueel ook bij de nabespreking tussen het jurylid en de 1^e en de 2^e scheidsrechter. Dit verhoogt de betrokkenheid en het respect voor elkaars functioneren. Het geeft tevens de gelegenheid aan de scheidsrechters om, in gezamenlijk overleg, onder toezicht van het jurylid, tot een waardeoordeel over de lijnrechters te komen.
- E.3 Of de nabespreking in een kleedruimte of in een aparte ruimte plaatsvindt, hangt af van de plaatselijke situatie. Het jurylid bepaalt in overleg met de scheidsrechters het tijdstip waarop dat gebeurt, bijvoorbeeld nadat iedereen zich heeft omgekleed. Hier gaat de voorkeur naar uit, omdat dan iedereen de gelegenheid heeft gehad, even wat afstand van de wedstrijd te hebben kunnen nemen.

F. FAIRPLAY

- F.1 Volleybal is een emotioneel spel. Spelers en teamstafleden kunnen dan ook emotioneel reageren. De mate waarin dit gebeurt, hangt zeker af van de persoon als lid van het team, het moment in de wedstrijd, de stand in de set/wedstrijd en veel andere zaken.
- F.2 Wees je bewust van wat je eigen tolerantiegrens is en ga, indien deze overschreden wordt, naar de 1^e scheidsrechter met de juiste toelichting op hetgeen er gebeurd is. Hij zal dan gepaste maatregelen nemen.
- F.3 Sommige woorden zijn en blijven onbehoorlijk of beledigend en daarop moet dan ook overeenkomstig de spelregels gehandeld worden.
- F.4 Zoek nooit contact met het publiek, met een teamstafleden of met wisselers. Je voorkomt hiermee problemen.

2. TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN

- A** In de Officiële Spelregels Volleybal (OSV) en in de Handleiding en Instructie Arbitrage (HIA) staat in spelregel 28 wat de taken en de verantwoordelijkheden van de lijnrechters zijn en hoe zij met hun tekens dienen om te gaan. De lijnrechter kent zijn taken en verantwoordelijkheden en weet deze toe te passen. Zowel in het geval dat de wedstrijd met twee, alsook met vier lijnrechters geleid wordt.

- B** De functie lijnrechter houdt in dat je o.a. al je beslissingen omtrent diverse lijnen van het speelveld moet aangeven. Het betreft naast “in” en “uit”, ook “bal is aangeraakt” en de bal binnen/buiten de passeerruimte naar de andere speelhelft. De manier waarop je dat doet is medebepalend voor hoe je overkomt en het zegt iets over je betrokkenheid bij de wedstrijd.
- C** De lijnrechters op positie 1 en 3 controleren tijdens de wedstrijd en zeker voor aanvang van elke set of de antennes recht boven de zijlijn hangen. Indien dit niet het geval is, corrigeren zij dit voor aanvang wedstrijd, na een time-out of tussen twee rally's in, zodanig dat het spel zo min mogelijk wordt opgehouden.

2.1 TEKENS

- A** Binnen zijn **bevoegdheid/verantwoordelijkheid** geeft de lijnrechter met het juiste officiële teken de gemaakte waarneming c.q. fout aan.
- A.1 Wanneer de bal “in” is, geeft de lijnrechter die verantwoordelijk is voor de lijn waar de bal het speelveld raakt, het “in” teken T12(1).
- A.2 Wanneer de bal “uit” is, geeft de lijnrechter die verantwoordelijk is voor de lijn waar de bal buiten die lijn het speelveld raakt, het “uit” teken T12(2).
- A.3 Wanneer een bal door het blok wordt aangeraakt en daarna “uit” gaat, wordt dit aangegeven door de lijnrechter die dit gezien heeft met het teken “bal is aangeraakt” T12(3).
- A.4 Wanneer de bal de antenne raakt, geeft de lijnrechter het teken “met de vlag boven het hoofd zwaaien en met de wijsvinger van je linkerhand de antenne aanwijzen” (= “wijzen en zwaaien”) T12(4).
- A.5 Wanneer een bal geheel of gedeeltelijk buiten de antenne om gespeeld wordt naar de vrije zone van de tegenstander, hierna “uit” gaat of niet teruggespeeld wordt volgens de spelregels door datzelfde team, dan wordt dat aangegeven met het teken “wijzen en zwaaien” T12(4) door de lijnrechter.
- A.6 Wanneer een veldspeler (m.u.v. de serveerder) tijdens de service buiten het speelveld staat, wordt dit volgens spelregel 27.2.1.4 aangegeven door de lijnrechter die verantwoordelijk is voor de lijn die door de veldspeler overschreden wordt.
- Echter is de instructie voor de Nederlandse competitie dat lijnrechters hiervoor niet gaan vlaggen, hoe groot of klein de afstand is dat een veldspeler buiten het veld staat. De 1^e scheidsrechter bepaalt hoe hiermee om wordt gegaan.

B. "IN" T12(1)

- B.1 Zodra je aan moet geven dat een bal "in" is, dien je de vlak met gestrekt arm, snel te bewegen naar de grond. Neem ongeveer een hoek van 45° naar de grond toe.
- B.2 Als je met twee lijnrechters bent, is dit teken richting het midden van jouw speelhelft en niet richting de plek waar de bal op de grond is gekomen.

C. "UIT" T12(2)

- C.1 Zodra je aan moet geven of de bal "uit" is, dien je de vlag, met gestekte arm, snel te bewegen naar het plafond.
- C.2 Wanneer de bal, nadat een team de bal voor de 1^e, 2^e of 3^e keer geraakt heeft, aan de andere kant van het net uitgaat nadat de bal het net heeft gepasseerd en vervolgens een voorwerp buiten het speelveld, het plafond of een persoon die niet aan het spel deelneemt, raakt, wordt deze bal "uit" gegeven T12(2). Zie spelregel 8.4.2 en bijlage 2.

D. "BAL IS AANGERAAKT" T12(3)

- D.1 Zodra je aan moet geven of een "bal is aangeraakt", geef je dat aan de je hand boven op de vlag te leggen, terwijl de vlag direct voor je borst is. Je hebt je elleboog gebogen en niet je pols. Zorg dat je met de vlag onder ooghoogte blijft zodat je de 1^e scheidsrechter kunt blijven zien.
- D.2 Wanneer de bal, nadat een team de bal voor de 1^e, 2^e of 3^e keer geraakt heeft, aan de eigen kant uitgaat, dan gebruik je teken T12(3) ("bal is aangeraakt"), de scheidsrechter gebruikt teken T11 (24) ("bal is aangeraakt").
- D.3 Situaties waarbij de laatste aanraking aan eigen kant heeft plaatsgevonden:
- De bal raakt de grond buiten de lijnen van het speelveld.
 - De bal raakt een voorwerp buiten het speelveld, het plafond of een persoon die niet aan het spel deelneemt.
 - Onder voorwerp buiten het speelveld behoren: de banken, stoelen, scheidsrechterstoel, tv-camera, muur, tellertafel, boarding en tribune.

Zie ook de toelichting in de HIA bij regel 28.13 en bij het teken T12(3) "bal is aangeraakt" in bijlage 1 en 2 van dit document.

E. "ZWAAIEN EN WIJZEN" T12(4)

- E.1 Bij teken 12(4) zijn er 5 acties:
1. Breng de vlag omhoog
 2. Wijs met je andere hand met de wijsvinger

3. Je zwaait één keer naar links
4. Je zwaait één keer naar rechts
5. Breng de vlag weer naar beneden

Zie ook de toelichting bij het teken T12(4) “wijzen en zwaaien” in bijlage 1 en 2 van dit document.

F. “GEEN BESLISSING MOGELIJK” T12(5)

- F.1 Wanneer je als lijnrechter geen beslissing over de situatie kunt nemen, omdat bijvoorbeeld de bal direct voor je stuitert en je instinctmatig met je ogen knippert, geef je het teken “geen beslissing mogelijk” – beide armen heffen en voor het lichaam kruisen - T12(5).
- F.2 Dit teken geef je dan omdat je als lijnrechter in dit geval geen beslissing kunt nemen en dat jij de beslissing aan de 1^e scheidsrechter overlaat. Dat is dan jammer, maar altijd nog beter, dan dat de 1^e scheidsrechter jou als lijnrechter moet overrulen.

G. OOGCONTACT

- G.1 Zodra je als lijnrechter een teken geeft zoek je direct oogcontact met de 1^e scheidsrechter. Het oogcontact en het teken worden enkele ogenblikken aangehouden, zodat de lijnrechter zeker weet dat de 1^e scheidsrechter het gezien heeft.
- G.2 De 1^e scheidsrechter fluit zodra er een fout gemaakt wordt; hij kijkt naar “alle” andere officials en geeft zijn beslissing aan. Tot op dat moment moet je als lijnrechter dan ook je beslissing, middels het juiste teken, aanhouden.
- G.3 Direct na de beslissing van de 1^e scheidsrechter stop je met het teken aan te geven en ga je klaar staan voor de volgende rally, ongeacht de beslissing die de 1^e scheidsrechter neemt.

H. HERHALEN VAN HET TEKEN

- H.1 Alléén op verzoek van de 1^e scheidsrechter herhaalt de betreffende lijnrechter het teken nog een keer, nooit op verzoek van spelers/coaches. De 1^e scheidsrechter bepaalt voor zichzelf wat hij met de waarneming van de lijnrechter doet; overnemen of overrulen.
- H.2 Mocht tijdens de wedstrijd de 1^e scheidsrechter een andere beslissing nemen dan jij als lijnrechter hebt aangegeven, dien je als lijnrechter je professioneel op te stellen. Dat betekent niet afkeurenswaardig kijken of anderszins negatief reageren, maar je gaat meteen in de uitgangshouding staan en je praat er na afloop van de wedstrijd samen over.

- H.3 De lijnrechter mag zeker niet aandringen, mocht de 1^e scheidsrechter iets anders beslissen!

I. ANTENNE

- I.1 De zijband in het net en de antenne behoort ook tot je bevoegdheden.
- I.2 De bal is altijd “uit” volgens de spelregels (spelregel 8.4.3) wanneer de bal een antenne, de spandraden, de paal of het net buiten de zijbanden raakt. Je moet dit aangeven middels het teken “wijzen en zwaaien” T12(4). De scheidsrechter geeft het teken “uit” aan, T11(15).
- I.3 **Let op:** de zijband behoort niet tot de antenne! Het is dus niet fout als alleen de zijband door de bal geraakt wordt! Alleen het raken van de antenne zelf is fout.
- I.4 In de praktijk kan het voorkomen dat de natuurlijke balbaan wordt beïnvloed door de antenne die in de zijband is bevestigd, dan is dat wel fout.
- I.5 Wanneer de bal eerst de handen van de blokkeerder en vervolgens de antenne raakt of andersom, dien je als lijnrechter deze bal aan te geven door het teken “wijzen en zwaaien” T12(4). Hetzelfde geldt voor spelregel 27.2.1.6; speler raakt antenne aan. Het is aan de 1^e scheidsrechter om te bepalen wie de fout uiteindelijk heeft gemaakt (dus raakt de bal het blok eerst en dan de antenne of andersom).

J. PANCAKE-BALL

- J.1 In het huidige volleybal wordt de bal geregeld van de grond gehaald door middel van een zogenaamde “pancake-ball”, een hand die plat op de grond voorkomt dat de bal de grond raakt en de speler weet daarmee de bal te redden.
- J.2 Indien de bal echter de grond raakt en je bent hier absoluut zeker van, dan geef je dit resoluut aan door middel van het teken “in” aan T12(1).

K. BAL BINNEN OF BUITEN DE ANTENNE/ PASSEERRUIMTE

- K.1 Wanneer de bal geheel binnen de passeerruimte naar de vrije zone van de tegenstander gaat en een speler probeert deze bal nog terug te halen, geeft de lijnrechter teken “wijzen en zwaaien” T12(4) aan zodra die speler de bal raakt.
- K.2 Indien de bal door team A geheel of gedeeltelijk buiten de antenne/ passeerruimte om gespeeld wordt en nog teruggespeeld kan worden vanuit de vrije zone van team B, moet je pas vlaggen indien de bal niet correct terugkomt naar de speelhelft van team A. De bal komt niet correct terug in het geval dat de bal geheel binnen de passeerruimte wordt teruggespeeld.

- K.3 Wanneer de bal geheel of gedeeltelijk buiten de antenne/ passeerruimte om in de richting van de vrije zone van de tegenstander gaat, mag deze binnen de mogelijkheid van 3 x spelen worden teruggespeeld naar de eigen speelhelft mits:
- K.3.1 De speler die de bal terughaalet, het speelveld van de tegenstander niet raakt.
- Doet hij dit wel, dan is dat "het speelveld van de tegenstander raken" en dit wordt aangegeven door de scheidsrechter met teken T11(22) "de betreffende lijn aanwijzen" waarbij de betreffende lijn wordt aangewezen. **De lijnrechter geeft hierbij geen teken aan!**
- K.3.2 De teruggespeelde bal aan dezelfde kant geheel of gedeeltelijk buiten de antenne om naar de eigen speelhelft wordt teruggespeeld.
- Komt deze bal niet meer terug vanuit de vrije zone van de tegenstander, dan wordt teken "uit" T11(15) door de scheidsrechters en wordt teken "wijzen en zwaaien" T12(4) door de lijnrechter gegeven.
- K.3.3 De speler die de bal terughaalet gedurende deze actie om de bal te spelen niet gehinderd wordt door de tegenstander.
- Gebeurt dit toch dan wordt dit als "bal is aangeraakt" aangegeven met teken T11(24) door de scheidsrechters. Het punt gaat naar het team dat de bal terug wilde halen. **De lijnrechter geeft hierbij geen teken aan!**
- K.4 Als de bal buiten de antenne om wordt gespeeld...
- K.4.1 ... en meteen binnen of buiten de vrije zone van de tegenstander terecht komt, een speler of voorwerp raakt of bijvoorbeeld direct op de tribune terecht komt, dan is deze bal "uit". De lijnrechter geeft in dat geval teken "wijzen en zwaaien" T12(4) aan.
- K.4.2 ... en binnen het speelveld van de tegenstander terecht komt (aanval buiten de antenne om) of in de rally blijft, wordt teken "wijzen en zwaaien" T12(4) gegeven.
- K.4.3 ... naar de vrije zone van de tegenstander en deze bal wordt daarna binnen de passeerruimte teruggespeeld, geeft de lijnrechter teken "wijzen en zwaaien" T12 (4) aan.

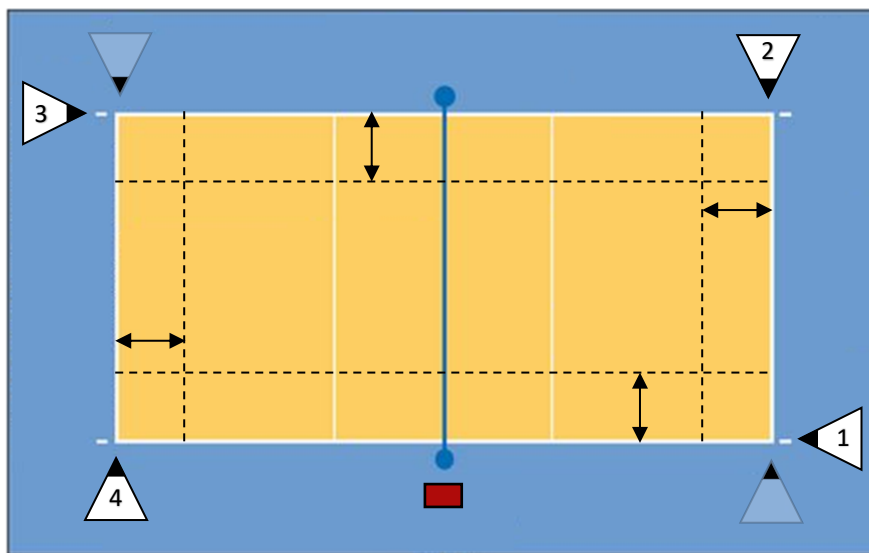
L. VOETFOUT SERVEERDER

- L.1 De lijnrechter die verantwoordelijk is voor de achterlijn controleert ook of de serveerder niet het speelveld raakt op het moment van het raken van de bal bij de service. Je doet dit in een licht voorovergebogen houding.
- L.2 Wanneer er **twee lijnrechters** aanwezig zijn, neemt de lijnrechter bij de serverende partij de voetfouten van de serveerder voor zijn rekening.
- L.3 Wanneer er **vier lijnrechters** aanwezig zijn, dan geeft de lijnrechter die verantwoordelijk is voor de achterlijn van waar de service plaatsvindt, de voetfouten van de serveerder aan.
- L.4 Je geeft, in geval van een voetfout, teken T12(4) aan en je wijst de achterlijn aan. Deze voetfout is ook ter beoordeling voor de 1^e scheidsrechter. De 1^e scheidsrechter moet hier ook voor fluiten als de lijnrechter deze voetfout niet waarneemt.

3. POSITIE

A. GEBIED

Jouw gebied van aangeven bij een bal "in" ligt op 1,5 tot 2 meter vanaf de lijn(en) waar je voor staat.



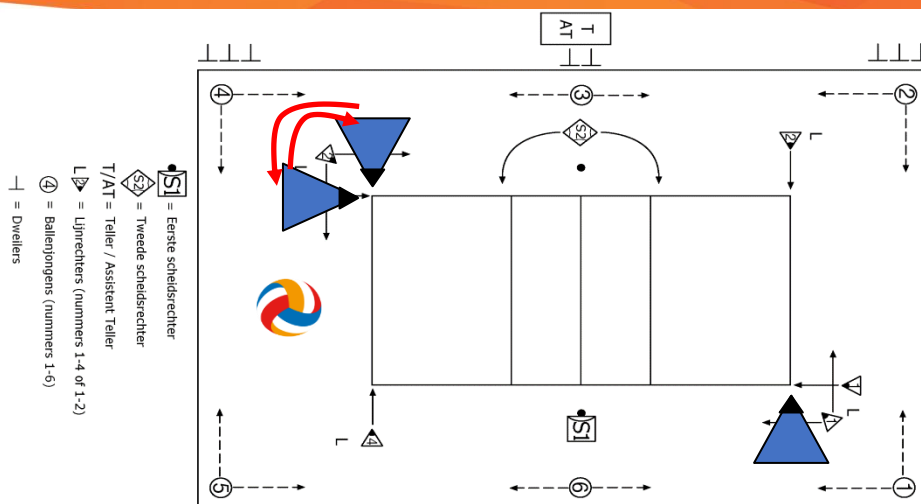
- A.1 Probeer te allen tijde te voorkomen dat je een teken geeft bij een 'close-call' op een lijn die niet tot jouw verantwoordelijkheid behoort.
- A.2 Wanneer de bal dicht bij een hoek van het speelveld valt, geven de lijnrechters van **beide** lijnen aan hoe de bal valt ten opzichte van hun lijn. Wanneer in dit geval één

van de lijnrechters het “uit” teken geeft en de andere lijnrechter geeft het “in” teken, dan is het “uit” teken hierbij bepalend voor de 1^e scheidsrechter.

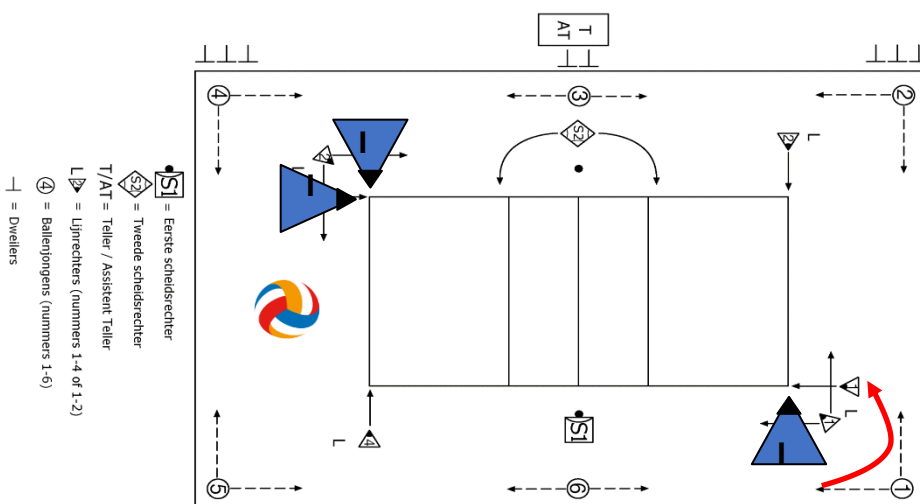
- A.3 Bij een bal, die midden in het speelveld valt, met uitzondering van een gemiste pancake-ball, zal de scheidsrechter jouw ondersteuning niet nodig hebben. Bepaal voor jezelf (en in overleg met de 1^e scheidsrechter) of je hier ook het “in” teken aangeeft. Als je geen teken aangeeft, ga je meteen in de uitgangshouding staan.

B. 2 LIJNRECHTERS

- B.1 Wanneer er twee lijnrechters zijn, staan deze rechts van elk van de beide scheidsrechters, diagonaal tegenover elkaar bij de hoeken van het veld. Iedere lijnrechter controleert hierbij zowel de achterlijn als de zijlijn aan zijn kant van het veld. Lijnrechter 1 staat dan op positie 1, rechts van de 1^e scheidsrechter en lijnrechter 2 staat dan op positie 3, rechts van de 2^e scheidsrechter.
- B.2 Als lijnrechter stel jij je dynamisch op. Je blijft, zeker in de Nederlandse competitie met **twee lijnrechters**, ± 1 meter uit de hoek staan en je probeert beide lijnen, achterlijn en zijlijn, vanuit die positie optimaal te bekijken.
- B.3 Je beweegt in een hoek van 90°: Gedurende de rally switch je steeds naar de lange lijn als het team aan jouw kant van het net aanvalt en je switcht naar de achterlijn als het team aan jouw kant verdedigt. Indien het team aan de andere kant van het net serveert c.q. aanvalt, stel jij jezelf op in het verlengde van de achterlijn om te kijken of de bal “in” of “uit” gaat m.b.t. de achterlijn.
Wél eerst kijken of dat de bal niet wordt aangeraakt alvorens hij “uit” gaat.
- B.4 Het switchen van lijn naar lijn houdt niet in dat je enkel bent gefocust op de betreffende lijn. Je concentreert je hoofdzakelijk op de betreffende lijn, maar neemt een zodanige positie in dat je ook een waarneming kan maken op de andere lijn waar je verantwoordelijk voor bent. Verplaats je steeds naar het verlengde van de betreffende lijn waar je hoofdzakelijk op concentreert.
- B.5 Bij de service aan jouw kant, beweeg je in een zeer korte tijd op meerdere manieren dynamisch namelijk op 3 posities:
1. als het team aan jouw kant serveert, ga je in het verlengde van de achterlijn staan. Dit doe je om te kijken of dat er geen voetfout wordt gemaakt door de serveerder m.b.t. het raken of overschrijden van de achterlijn.
 2. Je verplaatst je direct na het uitvoeren van de service naar het verlengde van de zijlijn om te kijken of de bal “in” of “uit” gaat op de totale zijlijn.
 3. Omdat het team aan jouw kant verdedigt, switch je weer naar de achterlijn.



- B.6 Bij de service waar het team aan jouw kant ontvangt, focus je op de achterlijn. Op het moment dat het team aan jouw kant de service ontvangt, verplaats je naar het verlengde van de zijlijn.



- B.7 Buiten het feit, dat dit continu meebewegen tijdens een rally, een grote mate van juistheid in je beslissingen met zich meebrengt, geeft het ook blijk, voor spelers en publiek, van alertheid en betrokkenheid. Dat komt de totale leiding van deze wedstrijd, door jullie als officials gezamenlijk, alleen maar ten goede.
- B.8 Voorkom dat een speler wordt gehinderd in de actie om de bal te spelen. Stap uit de baan van de bal indien deze op je afkomt. De spelers hebben binnen de speelruimte altijd voorrang om de bal te spelen.

C. 4 LIJNRECHTERS

- C.1 Bij vier lijnrechters worden de posities genummerd vanaf de rechter positie gezien vanuit de 1^e scheidsrechter.

Bij vier lijnrechters staat elke lijnrechter in het verlengde van zijn lijn circa 2 meter uit de hoek om de lijn goed te kunnen zien.

- Lijnrechter 1 staat rechts van de 1e scheidsrechter en is verantwoordelijk voor de zijlijn aan de kant van de 1e scheidsrechter.
- Lijnrechter 2 staat links van de 2e scheidsrechter en is verantwoordelijk voor de achterlijn en de serveerders aan de linkerkant van de 2e scheidsrechter.
- Lijnrechter 3 staat rechts van de 2e scheidsrechter en is verantwoordelijk voor de zijlijn aan de kant van de 2e scheidsrechter.
- Lijnrechter 4 staat links van de 1e scheidsrechter en is verantwoordelijk voor de achterlijn en de serveerders aan de linkerkant van de 1e scheidsrechter.

- C.2 In geval van **vier lijnrechters** dien je altijd je eigen lijn te observeren en geen waarnemingen met betrekking tot een andere lijn aan te geven, behalve bij het aangeven van een aangeraakte bal die via een andere lijn het speelveld verlaat.
- C.3 Bij “bal is aangeraakt” moet de lijnrechter die op de lijn staat waar bal overheen gaat in ieder geval het “bal is aangeraakt” teken geven.
- C.4 Bij “bal is aangeraakt” vanuit het blok kunnen overige lijnrechters ondersteunen afgaande op hun eigen waarneming, dus zowel de ballen die naar je toe komen, als de ballen die van je afgaan.
- C.5 Voor de lijnrechters op positie 1 en 3 geldt dat als er wordt geserveerd aan jouw kant, je meeloopt met de serveerder, ongeacht waar de serveerder staat. Je zorgt ervoor dat je altijd verder van de achterlijn staat dan de serveerder. Op het moment dat de serveerder naar voren beweegt bij het uitvoeren van de service, beweeg je mee in om naar de juiste uitgangspositie te gaan.

D. SERVICE POSITIE 5

- D.1 Indien de serveerder nabij veldpositie 5 gaat opslaan, moet je als lijnrechter hiervoor ruimte maken en loop je achteruit in het verlengde van de lijn waar je op moet letten.
- D.2 In het geval van **twee lijnrechters** zal de betreffende lijnrechter zijn positie iets verder richting de reclameborden of spelersbank in moeten nemen in het verlengde van de achterlijn. Zodra er geserveerd is, is het van belang om snel weer terug te gaan naar de uitgangspositie op circa 1 meter dicht bij de hoek van het veld en niet op de extra afstand van het veld te blijven staan. Wees je ervan bewust dat hoe verder je naar achteren stapt van de achterlijn, het volledige zicht van de zijlijn belemmerd kan worden door de paal, 2^e scheidsrechter of scheidsrechtersstoel.
- D.3 In het geval van **vier lijnrechters** zal de betreffende lijnrechter zijn positie zodanig moeten innemen dat hij zich altijd achter de serveerder bevindt in het verlengde van de zijlijn. Zodra er geserveerd is, is het van belang om snel weer terug te gaan

naar de uitgangspositie op circa 2 meter in het verlengde van de zijlijn en niet op de extra afstand van het veld te blijven staan. Het is ook niet de bedoeling dat je van je lijn gaat afwijken, je blijft altijd in het verlengde van de zijlijn gaan staan. Het kan voorkomen dat je helemaal tegen de reclameborden aan moet gaan staan om ruimte te geven voor de serveerder.

E. TIME OUT EN PAUZE TUSSEN DE SETS

- E.1 De positie tijdens een time-out, is in de hoek van de vrije zone.
- E.2 Tijdens de pauze tussen 2 sets in ga je, meteen na het laatste fluitsignaal van de 1^e scheidsrechter, in de hoek van de vrije zone staan buiten de speelruimte. Dat geeft ruimte aan de spelers die zich willen opwarmen.
- E.3 Let erop, als er reclameborden staan, dat je niet vlak voor een reclamebord gaat staan, maar je positie inneemt tussen 2 reclameborden in of in de hoek achter de reclameborden.
- E.4 Houd rekening met een ballenraper die ook in de hoek van de speelruimte zit.
- E.5 Voor aanvang van de volgende set, na het fluitsignaal van de 2e scheidsrechter dat de teams weer moeten opstellen, neem je je aangewezen positie weer in bij het speelveld.
- E.6 In geval van een 10 minuten pauze tussen de tweede en derde set overleg je voorafgaand de wedstrijd welke positie je als officialsteam gaat innemen.

F. VIDEO CHALLENGE SYSTEEM

- F.1 Wanneer bij een wedstrijd het Video Challenge systeem wordt gebruikt, waarbij camera's op de lijnen staan gericht, moet je als lijnrechter een dusdanige positie innemen dat je het zicht van de camera's niet belemmert. Hierdoor blijven de camerabeelden op zo'n 20 tot 30 cm naast de lijnen beschikbaar, wanneer de bal daar het speelveld raakt. Vraag voor de wedstrijd hulp van de operator om deze positie te bepalen.
- F.2 Niet op alle lijnrechterposities hoeft een camera te staan. De lijnrechter die in het zicht van een camera staat, doet ongeveer een stap opzij ten opzichte van zijn normale positie.

Vroeger, toen er internationaal altijd met **4 lijnrechters** werd gewerkt, was het advies om aan de binnenkant van je lijn te gaan staan, zodat de lijnrechter vanuit deze aangepaste positie, het beste zicht behoudt op de lijn. Wanneer je als lijnrechter aan de buitenkant zou gaan staan van de lijn, ontnemt de bal mogelijk het zicht op de lijn omdat de bal zich tussen jou en de lijn bevindt. Daarnaast zal in deze positie de lijnrechtersvlag in je rechterhand het zicht van de camera's niet belemmeren.

Tegenwoordig wordt er echter meestal met 2 (of zelfs zonder) lijnrechters gewerkt. Met **2 lijnrechters** moeten je dynamisch je positie kiezen en dat lukt niet als je aan

4. HOUDING

A. DE UITGANGSPOSITIE

- A.1 De uitgangshouding neem je aan vanaf het fluitsignaal voor toestemming van service tot aan het einde van de rally.
- A.2 Je staat met je linkervoet voor je rechtervoet en je houdt de vlag in je rechterhand.



- A.3 Zodra de bal in het spel is, neem je een licht gebogen houding aan en kijk je geconcentreerd naar jouw lijn(en).
- A.4 Wanneer je geen teken hoeft aan te geven, houd je de vlag vlak langs je broekspijp. Probeer ontspannen te staan.
- A.5 Zodra je een teken geeft, sluit je eerst je voeten aan, gaat volledig rechtop staan, je beweegt de vlag snel en geeft het juiste teken aan en kijk je naar de 1^e scheidsrechter.
- A.6 Als je géén teken geeft, sluit je je voeten aan en gaat volledig rechtop staan. Houd de vlag vlak langs je broekspijp. Probeer te ontspannen. Ook nu kijk je naar de 1^e scheidsrechter.

B. OOGCONTACT

- B.1 Kijk de 1^e scheidsrechter altijd aan bij het geven van een officieel teken maar ook op het moment dat je geen teken geeft, waardoor de scheidsrechter weet dat jij de situatie hebt ingeschat.
- B.2 Je houdt veel oogcontact met de 1^e scheidsrechter, ook tussen de rally's in en zeker tijdens een spelonderbreking of tussen 2 sets in.
- B.3 Ook al kijkt de 1^e scheidsrechter niet na elke rally naar jou, jij zoekt continu oogcontact. Zo blijf je actief en betrokken bij het verloop van de wedstrijd.

C. CONCENTRATIE

- C.1 Zorg ervoor dat je er alert en actief bij staat. Laat je niet verleiden door het spel of andere gebeurtenissen op of rondom het speelveld. Ga niet op in het spel, maar houd je aan je takenpakket.
Om goed in de wedstrijd te blijven is het raadzaam om alle ballen die tot jouw verantwoordelijkheid horen, na elke rally te blijven aangeven.
- C.2 Het is best wel lastig voor lijnrechters om op het juiste moment je hoofd te bewegen en je ogen te laten kijken naar jouw achterlijn wanneer je de bal volgt en plots gefocust moet zijn op die achterlijn. Wanneer de aanval tijdens een rally vanuit jouw positie plaatsvindt aan de andere kant van het net en jij dus verantwoordelijk bent voor de achterlijn van jouw speelhelft, helpt het om geconcentreerd te blijven op die achterlijn door regelmatig te kijken naar de bal in het spel en naar die achterlijn.
- C.3 Zodra de bal uit de aanval dan richting achterlijn gaat ben je met je ogen sneller bij die achterlijn dan de bal en kun je beter waarnemen of de bal de lijn raakt of niet.
Wél eerst kijken of de bal geraakt is door het blok of niet.
Wanneer je de zijlijn moet observeren kijk je meestal meer tegelijk in de richting van de bal en de zijlijn en hoef je dus minder je hoofd te bewegen.

D. TEKENS

- D.1 Geef de tekens aan met een gestrekte arm, gestrekte pols en houd de vlag recht omhoog of omlaag.
- D.2 Geef je teken snel na einde rally of bij een gemaakte fout. Bij het vlaggen mag er geluid van de vlagbeweging gehoord worden!



- D.3 Wijs met je wijsvinger naar een lijn of een object, wijs nooit met je wijsvinger naar een speler. Zo nodig wijs je een speler aan met de volle hand met gesloten vingers.

E. POSITIE

- E.1 Ga niet te ver van de lijn(en) waarover je moet oordelen af staan, maar ook weer niet te dicht bij de hoek van het speelveld staan. Ga zó staan dat je zelfs de moeilijkste ballen kunt beoordelen. Neem een licht voorovergebogen houding aan tijdens de rally. Laat zien dat je “hongerig” bent naar het resultaat van de rally.

5. BIJ INTERNATIONALE WEDSTRIJDEN

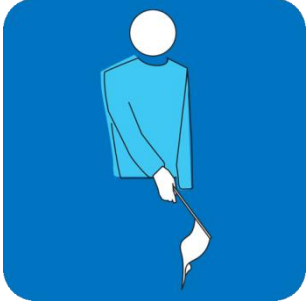
A. AANWIJZING

- A.1 De lijnrechter voor een internationale wedstrijd wordt aangewezen door de nationale aanwijzer lijnrechters in overleg met de voorzitter Werkgroep Arbitrage.
- A.2 Bij aanwijzing voor internationale wedstrijden wordt ook rekening gehouden met internationaal geldende criteria:
- beschikbaarheid
 - ranking
 - uitstraling
 - leeftijd

B. INSTRUCTIES

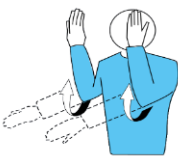
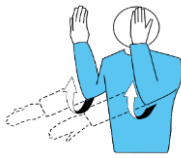
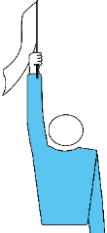
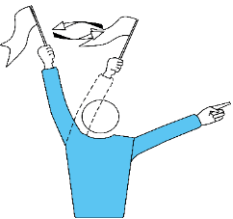
- B.1 Bij alle internationale wedstrijden voorziet het jurylid, de supervisor of de wedstrijdorganisatie de lijnrechter van de nodige instructies voor de wedstrijd.
- B.2 De lijnrechter meldt zich uiterlijk 60 minuten voor de officiële aanvangstijd van de wedstrijd bij het jurylid, de supervisor of bij de wedstrijdorganisatie.
- B.3 Het is mogelijk dat bij internationale wedstrijden 45 minuten voor aanvang van de wedstrijd een alcoholcontrole in de kleedruimte plaatsvindt. Of zelfs een medische keuring, indien een arts toegewezen is door FIVB of CEV aan het toernooi.
- B.4 Internationaal is het niet altijd gebruikelijk dat de lijnrechters bij de presentatie van de teams en de scheidsrechters mee het veld op gaan. Dit kan per wedstrijd en per toernooi verschillend zijn.
- B.5 Of je kijkt als official naar de vlag tijdens de volksliederen óf je kijkt naar de tellertafel, ook dat wordt dan vooraf met alle officials afgestemd. Soms wordt dat ook bepaald door de plaats van de aanwezige tv-camera's bij een livestream of tv-uitzending.
- B.6 Internationaal gaan de lijnrechters meteen naar hun aangewezen plaatsen wanneer de 1e en 2e scheidsrechter voor hun presentatie naar het midden van het speelveld gaan.

6. BIJLAGE 1: TEKENING 12, DE OFFICIËLE LIJNRECHTERTEKENS AANGEVULD MET SPECIALE AANDACHTSPUNTEN

Betreft	Tekens te geven door de lijnrechter		
Bal "in". Relevante spelregels 8.3, 27.2.1.1	Met de vlag naar beneden wijzen. Niet wijzen naar de plaats waar de in-/uitbal op de grond komt, maar geef altijd hetzelfde teken aan. <i>Wijs met 2 lijnrechters altijd richting het midden van jouw speelhelpt.</i> <i>Wijs met 4 lijnrechters altijd richting jouw lijn.</i> <i>Geef het vlagsignaal met gestrekte arm en niet te horizontaal.</i>	1	
Bal "uit". Relevante spelregels 8.4.1, 27.2.1.2	Met de vlag recht omhoog wijzen. Naar het plafond met gestrekte arm. Je arm niet voor je gezicht houden. Eventueel je wijsvinger gestrekt op de stok van de vlag leggen.	2	
Bal is aangeraakt. Relevante spelregel 27.2.1.2	De vlag omhoog steken en de bovenkant van de vlag met de handpalm van de vrije hand aanraken. Je pols houd je gestrekt. Zorg dat je de top van de vlag onder ooghoogte houdt.	3	

Betreft	Tekens te geven door de lijnrechter		
<p>Wijzen en zwaaien.</p> <ul style="list-style-type: none"> Bal gaat buiten de passeerruimte over het net; Bal raakt een antenne of een voorwerp buiten het speelveld; Voetfout serveerder. <p>Relevante spelregels 8.4.2, 8.4.3, 8.4.4, 12.4.3, 27.2.1.3, 27.2.1.4, 27.2.1.6, 27.2.1.7</p>	<p>Met de vlag boven het hoofd zwaaien en met de vinger de antenne of de achterlijn aanwijzen.</p> <p><i>De vlag de hoogte in brengen, één keer naar links, één keer naar rechts zwaaien en de vlag weer langs je broekspijp houden.</i></p>	4	
<p>Geen beslissing mogelijk.</p> <p>Relevante spelregel 27.2.1, 28.2.</p>	<p>Beide armen heffen en voor het lichaam kruisen.</p> <p><i>Handpalmen wijzen naar het lichaam toe.</i></p>	5	

7. BIJLAGE 2: TOELICHTING TEKEN 'BAL IS AANGERAAKT'

Tekens	Bal is aangeraakt	Uit / lijnrechter uit teken	Uit / lijnrechter zwaaien & wijzen
Scheidsrechter			
	T11 (24)	T11 (15)	T11 (15)
Lijnrechter			
	T12 (3)	T12 (2)	T12 (4)
8.4.1 Het deel van de bal dat de grond raakt, geheel buiten de grenslijnen ligt			
1. direct nadat de bal door de passeerruimte is gegaan zonder te zijn geraakt (direct uit)		X	
2. nadat de bal is geraakt (1x, 2x, 3x)	X		
8.4.2 De bal een voorwerp buiten het speelveld raakt			
· bank / stoelen			
· scheidsrechterstoel			
· TV camera			
· muur			
· tellertafel			
· boarding			
· tribune			
1. direct nadat de bal door de passeerruimte is gegaan zonder te zijn geraakt (direct uit)			X
2. nadat de bal is geraakt (1x, 2x, 3x)	X		
8.4.2 De bal het plafond raakt			
1. direct nadat de bal door de passeerruimte is gegaan zonder te zijn geraakt (direct uit)			X
2. nadat de bal is geraakt (1x, 2x, 3x)	X		
8.4.2 De bal een persoon die niet aan het spel deelneemt raakt			
· 1e scheidsrechter			
· 2e scheidsrechter			
· coach (in vrije zone)			
· assistent coach (op de bank)			
· teller			
· ball retriever			
· floor mopper			
· spectator			
1. direct nadat de bal door de passeerruimte is gegaan zonder te zijn geraakt (direct uit)			X
2. nadat de bal is geraakt (1x, 2x, 3x)	X		
8.4.3 De bal raakt de antenne			X
8.4.3 De bal raakt de spandraden			X
8.4.3 De bal raakt de paal			X
8.4.3 De bal raakt het net buiten de zijbanden			X
8.4.4 De bal het verticale vlak van het net geheel of zelfs gedeeltelijk buiten de passeerruimte passeert			X

8. VERWIJZINGEN

- Nevobo. (sd). Richtlijnen, Leidraden en Publicaties.
 - Opgehaald van <https://www.nevobo.nl/kenniscentrum/themas/wedstrijdsport/regelgeving/>
- P3.4. (sd). *Publicatie - Playing Protocol Eredivisie, Superdivisie en Topdivisie.*
- Nevobo. (sd). Spelregels.
 - Opgehaald van <https://www.nevobo.nl/kenniscentrum/spelregels>